

RAPORT

z działalności sądów powszechnych w latach 2010 – 2014

(luty 2015)

WNIOSKI

1. Raport oparty jest na analizie ewidencji spraw w sądach rejonowych w głównych repertoriach. Tego rodzaju sprawy z uwagi na stosunkowo dużą liczebność, a zatem i czasochłonność stanowią największe „obciążenie” dla systemu sądownictwa powszechnego w Polsce.
2. Z przeprowadzonej analizy wynika, iż długoterminowo wartości wpływu w głównych kategoriach spraw, po wyeliminowaniu ponownych wpisów, charakteryzują się stabilnością z tendencją do spadku.
3. Wskutek reorganizacji sądownictwa (przywrócenie 41 sądów rejonowych) z dniem 31 grudnia 2014 roku zniesione zostały wydziały zamiejscowe, które w dniu 1 stycznia 2015 roku przeniesione zostały do przywróconych sądów. Wydziały te, w związku z likwidacją wykazały tzw. sztuczne załatwienie spraw. Liczba tego rodzaju spraw nie była jednak wielka i nie miała istotnego wpływu na ogólnopolski poziom załatwalności. Przykładowo dla spraw z repertorium C liczba „sztucznych załatwień” wyniosła 14,4 tys. przy ogólnej liczbie załatwień 615,9 tys. (2,3%).
4. Zwiększył się odsetek spraw, które nie zostały rozstrzygnięte w ciągu 12 miesięcy od wpływu do systemu sądownictwa.
5. W roku 2014 odnotowano znaczący wzrost wpływu spraw z zakresu prawa pracy rejestrowanych w repertorium P, który został opanowany jedynie w 89,2%.
6. Analiza wskazuje, że wzrost wpływu spraw w sądach rejonowych spowodowany jest znacznym wzrostem ponownych wpisów spraw. Powtórne wpisy, to w większości sprzeciwy i sprawy przekazane do rozpatrzenia w innym trybie generowane w elektronicznym postępowaniu upominawczym (EPU).

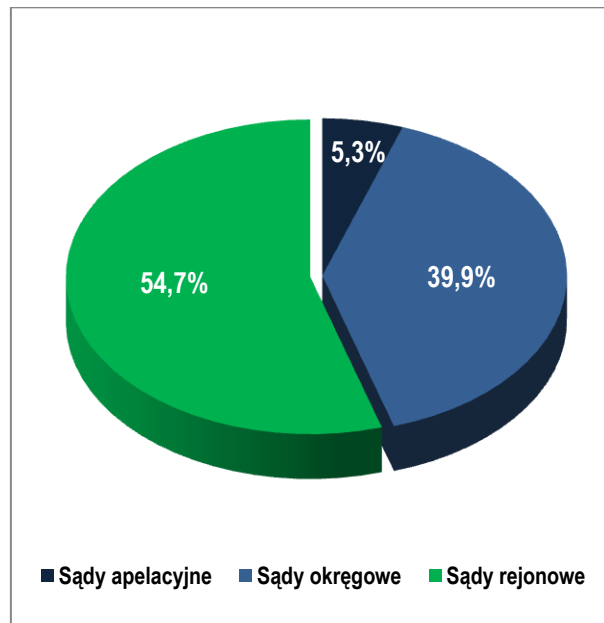
*Dyrektor Departamentu Strategii
i Funduszy Europejskich*

/-/ dr Adam Niedzielski

I. WPROWADZENIE

Analiza działalności sądów powszechnych w latach 2010-2014 dotyczy spraw z głównych repertoriów (K, C, RC, P, U i GC) rozpatrywanych w sądach rejonowych. W repertoriach tych ewidencjonowane są zasadnicze sprawy z pionów: karnego, cywilnego, rodzinnego, prawa pracy, ubezpieczeń społecznych oraz gospodarczego.

Kryterium zawężenia analizy do głównych kategorii spraw w sądach rejonowych był udział tego rodzaju spraw w budżecie nakładu czasu pracy sądownictwa. Budżet czasu jest liczony jako iloczyn wpływu danych spraw do sądu i średniego czasu przewidzianego na realizację danego typu spraw. Zagregowane wartości udziału czasochłonności dla poszczególnych szczebli sądownictwa w 2014 roku przedstawione zostały na wykresie.

Główne kategorie spraw w sądach rejonowych stanowiły 54,7% budżetu nakładu czasu w głównych kategoriach wszystkich szczebli sądownictwa.

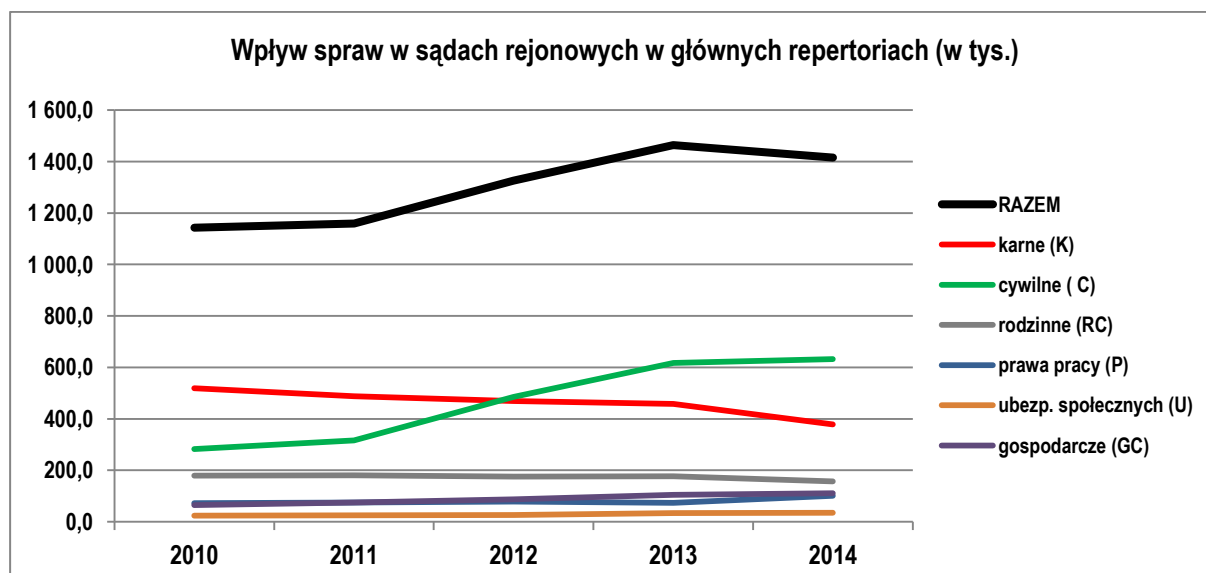
Informacje o czasochłonności pozyskane zostały z raportu *Analiza obciążenia pracą i opracowanie standardów pracy dla wszystkich grup zawodowych w sądownictwie* opracowanego przez firmę zewnętrzną w ramach realizacji projektu finansowanego z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki¹.

¹ Raport podsumowujący - projekt Ministerstwa Sprawiedliwości nr PR/III/66/2013 *Analiza obciążenia pracą i opracowanie standardów pracy dla wszystkich grup zawodowych w sądownictwie*

II. WPLYW SPRAW w sądach rejonowych w głównych repertoriach (w tys.)

Wyszczególnienie	2010	20101	2012	2013	2014	2014/2010	2014/2013
liczby bezwzględne						wskaźniki dynamiki	
RAZEM	1 142,7	1 159,5	1 325,3	1 464,2	1 415,2	123,8	96,7
karne (K)	519,1	488,0	469,7	458,3	378,6	72,9	82,6
cywilne (C)	283,0	316,6	485,8	617,6	632,5	223,5	102,4
rodzinne (RC)	179,2	180,3	176,3	176,4	156,6	87,4	88,8
prawa pracy (P)	72,1	74,9	78,7	74,0	101,1 *)	140,2	136,6
ubezp. społecznych (U)	23,9	24,9	27,0	33,4	35,6	149,1	106,4
gospodarcze (GC)	65,5	74,9	87,8	104,4	110,9	169,3	106,2

*) Znaczący wzrost wpływu spraw z repertorium P w sądach rejonowych w 2014 roku spowodowany jest głównie wzrostem liczby spraw o deputat węglowy (wydanie bezpłatnego węgla w naturze) lub o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla. W roku 2013 zarejestrowano 465 tego typu spraw, podczas gdy w roku 2014 – 30 159 spraw. Zwiększenie wpływu tego typu spraw wyniknęło z decyzji zarządu Kompanii Węglowej o likwidacji części uprawnień emerytów i rencistów do bezpłatnego węgla.

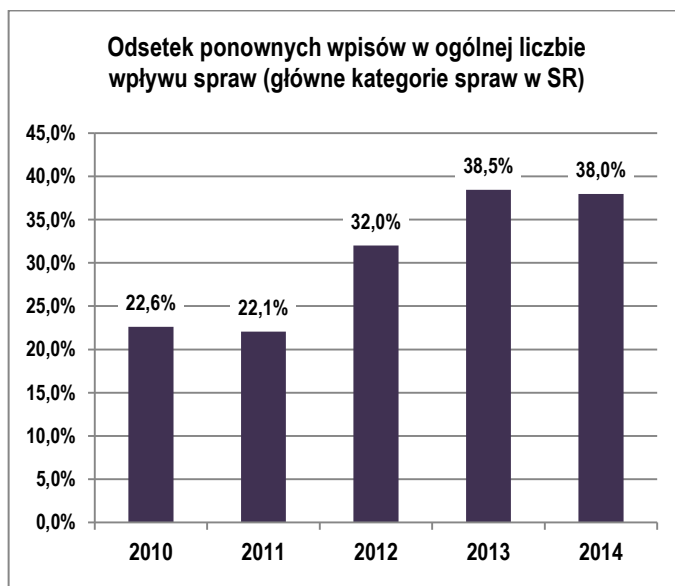
Od roku 2010 następuje regularny spadek wpływu spraw karnych (rep. K) – do roku 2014 o 27,1% (140,5 tys. spraw). Największy spadek odnotowano w ostatnim roku – o 17,4%. Wpływ spraw rodzinnych (rep. RC) również zmniejsza się (o 12,6%), przy czym największy spadek nastąpił również w ostatnim roku (o 19,8 tys. spraw).

Natomiast w pozostałych rodzajach spraw, tj. w sprawach **cywilnych (rep. C)**, **gospodarczych (rep. GC)**, prawa pracy (rep. P), a także z zakresu ubezpieczeń społecznych (rep. U) **odnotowuje się wzrost wpływu spraw**. W sprawach cywilnych liczba spraw w roku 2014 w stosunku do roku 2010 wzrosła o 123,5 % - z 283,0 tys. spraw w roku 2010 do ponad 632 tys. w roku 2014. Największy procentowy wzrost w ostatnim roku odnotowano w sprawach z repertorium P – o 36,6%.

Pamiętać jednak należy, iż wzrost wpływu spraw cywilnych i gospodarczych **spowodowany jest znacznym wzrostem ponownych wpisów spraw w sądach**, z czego zdecydowaną

większość stanowią przekazywane z XVI Wydziału SR Lublin-zachód do właściwego sądu rejonowego sprzeciwy od postanowień realizowanych w ramach elektronicznego postępowania upominawczego (EPU). Często także sprawy pierwotnie wpływające do e-sądu kierowane są do rozpatrzenia w innym trybie, co również generuje tzw. „sztuczne wpływy”.

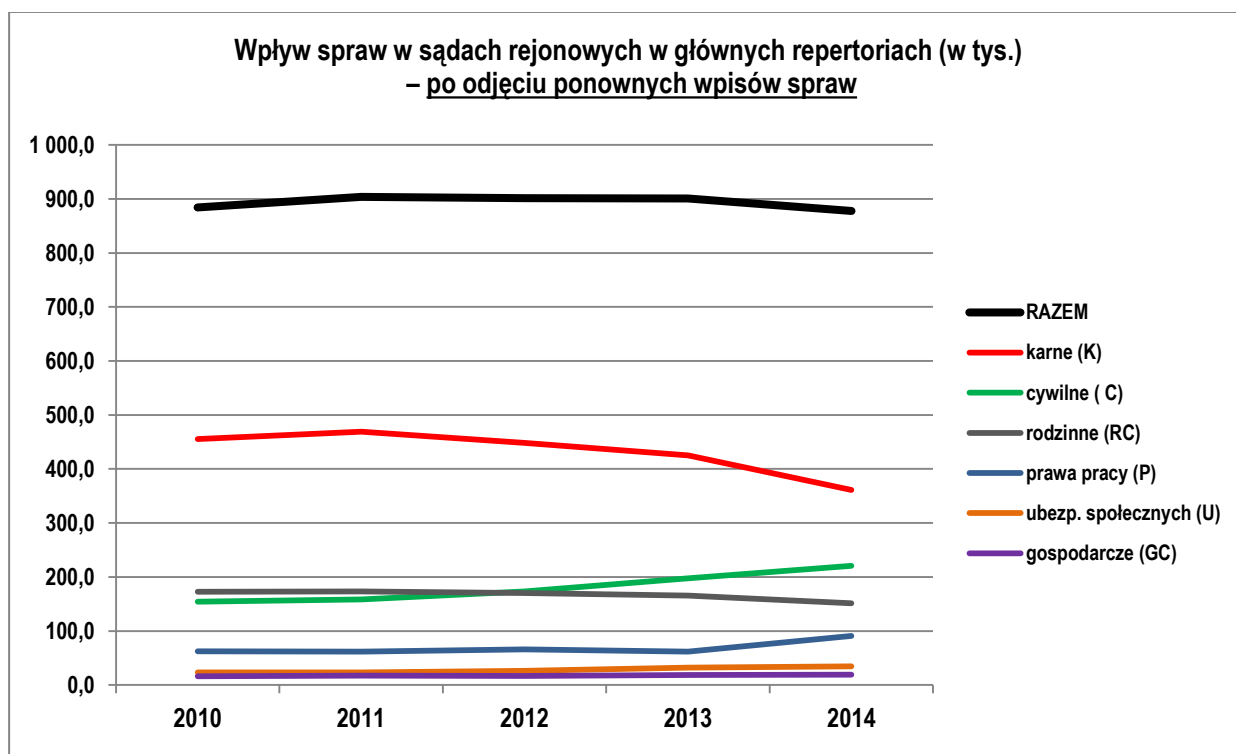
Poniżej zamieszczony wykres prezentuje łączny udział spraw ponownie wpisanych w liczbie spraw zarejestrowanych w podstawowych kategoriach spraw procesowych w sądach rejonowych w badanym czasookresie. **Liczba powtórnych wpisów w roku 2014** w stosunku do roku 2010 wzrosła o 15,4 punktu procentowego.

Poniżej zaprezentowane zostały dane o wpływie spraw, jednakże odjęte zostały sprawy ponownie wpisane.

Wpływ spraw w sądach rejonowych w głównych repertoriach (w tys.) – po odjęciu ponownych wpisów spraw

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2010	2014/2013
	liczby bezwzględne					wskaźniki dynamiki	
RAZEM	884,3	903,7	901,2	901,0	877,8	99,3	97,4
karne (K)	455,3	469,0	448,4	425,2	361,4	79,4	85,0
cywilne (C)	154,5	158,7	173,3	197,6	220,8	142,9	111,8
rodzinne (RC)	172,8	173,3	170,6	165,4	151,2	87,5	91,4
prawa pracy (P)	62,2	62,0	65,8	61,9	90,7	145,7	146,5
ubezp. społecznych (U)	23,0	23,4	26,2	32,4	34,4	149,3	106,1
gospodarcze (GC)	16,3	17,4	16,8	18,6	19,4	118,4	104,1

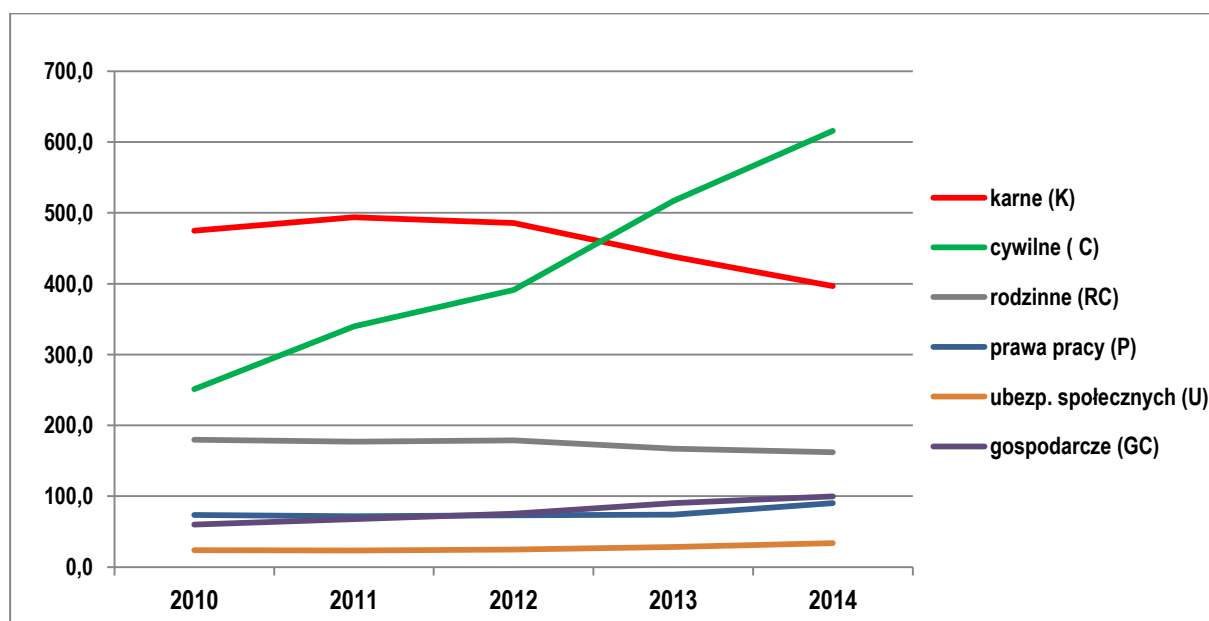
Analizując powyższe dane wyraźnie widać, iż ponowne wpisy spraw do sądów mają bardzo duży wpływ na wolumen spraw, co powoduje zniekształcanie stanu faktycznego i prowadzić może do błędnych wniosków.

Biorąc pod uwagę jedynie sprawy pierwotnie zarejestrowane w sądownictwie powszechnym jednoznacznie stwierdzić można, iż w głównych kategoriach spraw w sądach rejonowych w latach 2010-2014 poziom łącznego wpływu spraw charakteryzuje się umiarkowaną stabilnością, a w ostatnim roku nawet spadkiem o ok. 2,5% (23,2 tys. spraw).

III. ZAŁATWIENIE SPRAW w sądach rejonowych w głównych repertoriach (w tys.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2010	2014/2013
	liczby bezwzględne					wskaźniki dynamiki	
karne (K)	475,0	493,8	485,5	438,5	396,6	83,5	90,5
cywilne (C)	251,2	339,7	391,3	516,9	615,9 ^{*)}	245,2	119,2
rodzinne (RC)	179,9	177,1	178,9	167,1	162,3	90,2	97,1
prawa pracy (P)	73,4	71,5	72,9	73,8	90,2	122,8	122,2
ubezp. społecznych (U)	23,8	23,3	24,7	28,4	33,8	142,0	118,9
gospodarcze (GC)	60,0	67,5	75,2	90,0	99,8	166,1	110,8

*) wzrost liczby załatwień spraw w repertorium C był konsekwencją wpływu spraw o roszczenia z umów bankowych oraz o roszczenia z umowy pożyczki przekazanych z e-sądu do rozpatrzenia w trybie zwykłym

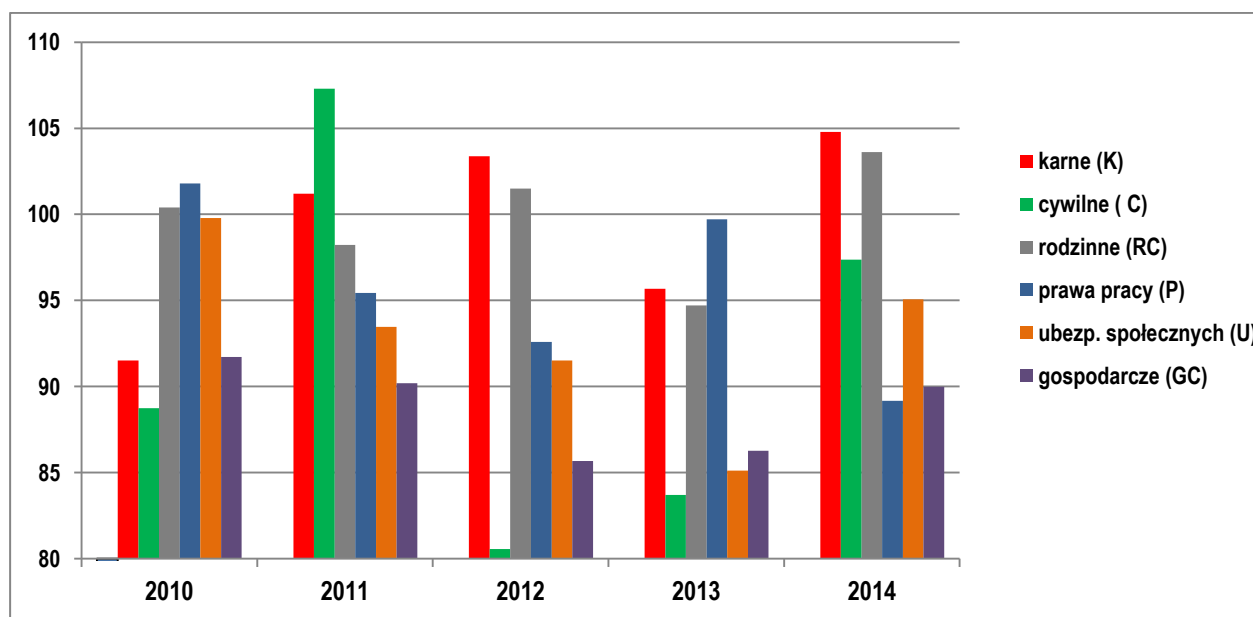
Załatwienie spraw w sądach rejonowych charakteryzuje się podobnymi trendami jak wpływ spraw.

W latach 2010-2014 odnotowano spadek załatwień w sprawach karnych (rep. K) oraz w sprawach rodzinnych (rep. RC). Wzrost załatwień nastąpił w sprawach cywilnych (rep. C), gospodarczych (rep. GC), prawa pracy (rep. P) i ubezpieczeniowych (rep. U). Analogicznie **znaczący wpływ** na poziom załatwialności spraw **miały sprawy sprzeciwów od EPU realizowane przez e-sąd.**

IV. WSKAŹNIK OPANOWANIA WPŁYWU w sądach rejonowych w głównych repertoriach

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2010	2014/2013
	liczby bezwzględne					wskaźniki dynamiki	
karne (K)	91,5	101,2	103,4	95,7	104,8	114,5	109,5
cywilne (C)	88,7	107,3	80,6	83,7	97,4	109,7	116,3
rodzinne (RC)	100,4	98,2	101,5	94,7	103,6	103,2	109,4
prawa pracy (P)	101,8	95,4	92,6	99,7	89,2 ^{*)}	87,6	89,4
ubezpiecz. społecznych (U)	99,8	93,5	91,5	85,1	95,1	95,3	111,7
gospodarcze (GC)	91,7	90,2	85,7	86,3	90,0	98,1	104,3

^{*)} duży spadek wskaźnika opanowania wpływu dla spraw z repertorium P w sądach rejonowych w 2014 roku spowodowany jest głównie znaczącym wzrostem liczby wpływu spraw o *deputat węglowy* (wydanie bezpłatnego węgla w naturze) lub o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

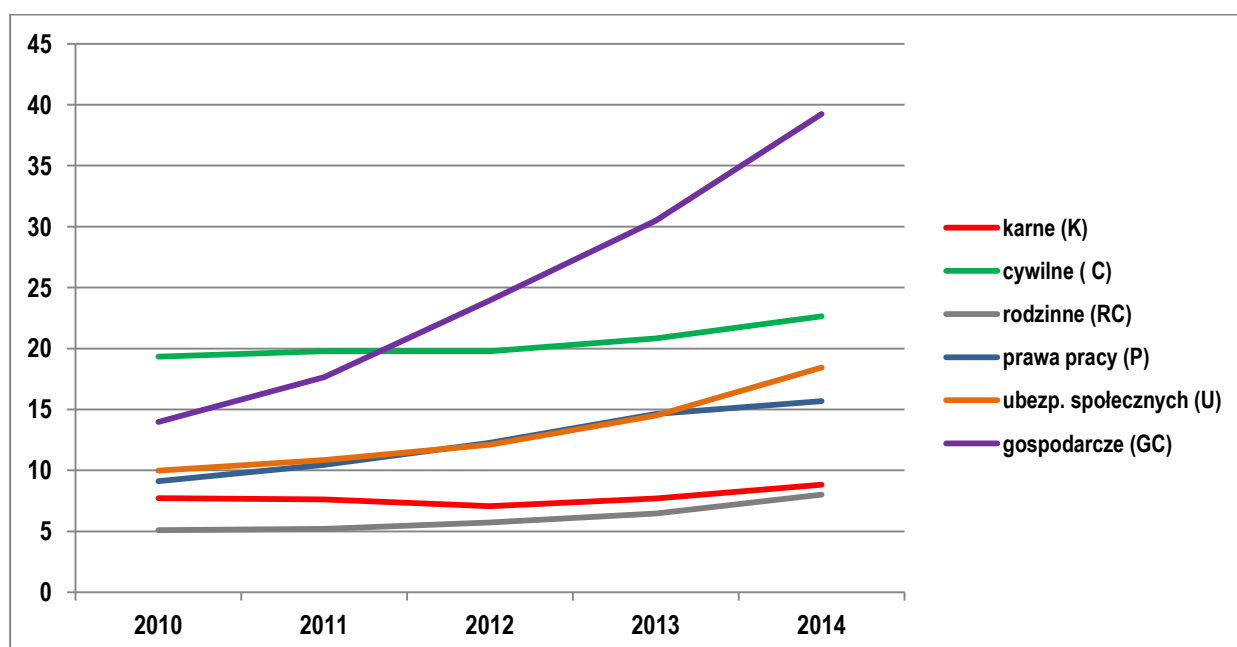
Wskaźnik opanowania wpływu bada relację liczby spraw załatwionych do liczby spraw, które wpłynęły do danego sądu. **W latach 2010 - 2014 odnotowano wzrost wartości wskaźnika w sprawach karnych, cywilnych i rodzinnych oraz spadek w kategorii spraw gospodarczych, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.**

W roku 2014 najniższa wartość osiągnięta została dla spraw gospodarczych – 90,0, co oznacza, że jedynie 90 spraw na 100 wpływających zostało w tym roku załatwionych, aczkolwiek jest to w stosunku do roku poprzedniego wzrost o 3,7 punktu procentowego.

Najkorzystniejszą wartość wskaźnika w 2014 roku odnotowano w kategorii spraw karnych – 104,8.

V. **ODSETEK SPRAW ZAŁATWIONYCH, KTÓRE UPRAWOMOCNIŁY SIĘ W PIERWSZEJ INSTANCJI PO 12 MIESIĄCACH OD DNIA WPŁYWU**
w sądach rejonowych w głównych repertoriach (w %)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2010	2014/2013
	liczby bezwzględne					wskaźniki dynamiki	
karne (K)	7,7	7,6	7,1	7,7	8,8	114,4	114,5
cywilne (C)	19,3	19,8	19,8	20,8	22,6	117,1	108,6
rodzinne (RC)	5,1	5,2	5,7	6,5	8,0	156,7	123,8
prawa pracy (P)	9,1	10,4	12,3	14,6	15,7	172,4	107,3
ubezp. społecznych (U)	10,0	10,8	12,1	14,5	18,4	184,8	127,2
gospodarcze (GC)	14,0	17,6	24,0	30,5	39,2	280,9	128,8

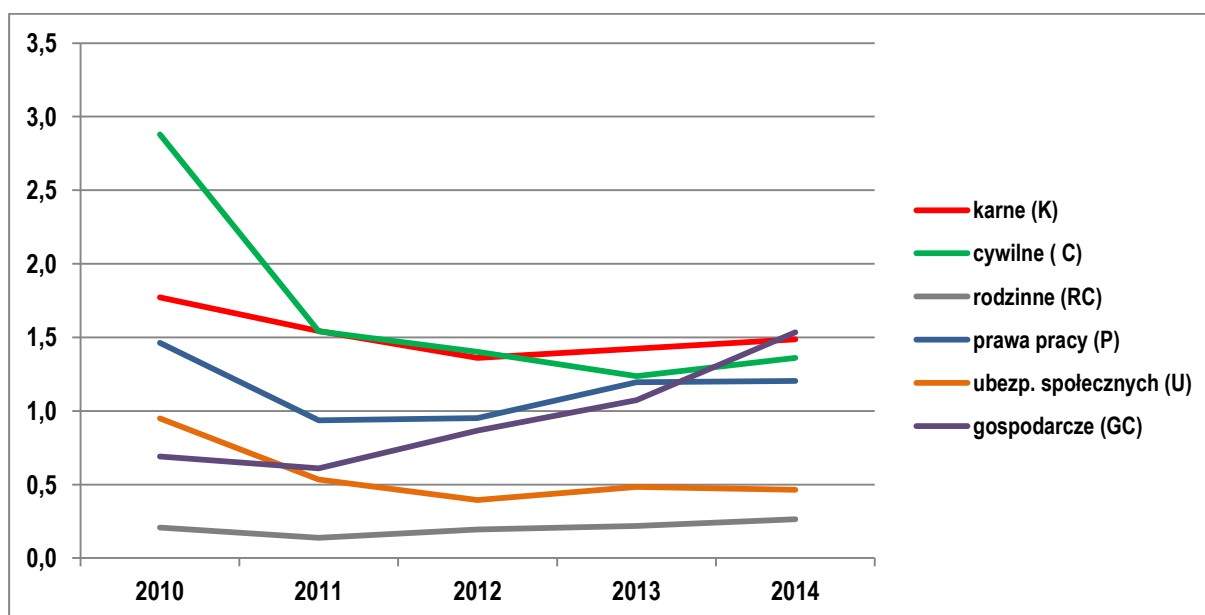

Zaprezentowane powyżej dane dotyczą czasu, jaki sąd potrzebuje na wydanie prawomocnego orzeczenia w pierwszej instancji w sądach rejonowych. W tabeli i na wykresie podane są odsetki spraw, które uprawomocniły się po okresie jednego roku od momentu pierwotnego wpływu do systemu sądownictwa (w odniesieniu do wszystkich uprawomocnionych w danym roku).

We wszystkich kategoriach spraw widoczny jest wyraźny trend wzrostowy, co jest oczywiście zjawiskiem negatywnym. **Zwiększa się bowiem odsetek spraw, które nie zostały rozstrzygnięte w ciągu pierwszych 12 miesięcy.**

VI. ODSETEK SPRAW ZAŁATWIONYCH, KTÓRE UPRAWOMOCNIŁY SIĘ PO 3 LATACH OD DNIA WPŁYWU w sądach rejonowych w głównych repertoriach (w %)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2010	2014/2013
	liczby bezwzględne					wskaźniki dynamiki	
karne (K)	1,8	1,5	1,4	1,4	1,5	83,9	104,4
cywilne (C)	2,9	1,5	1,4	1,2	1,4	47,2	110,0
rodzinne (RC)	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	127,1	120,7
prawa pracy (P)	1,5	0,9	1,0	1,2	1,2	82,3	100,7
ubezp. społecznych (U)	0,9	0,5	0,4	0,5	0,5	48,9	96,0
gospodarcze (GC)	0,7	0,6	0,9	1,1	1,5	222,0	142,9

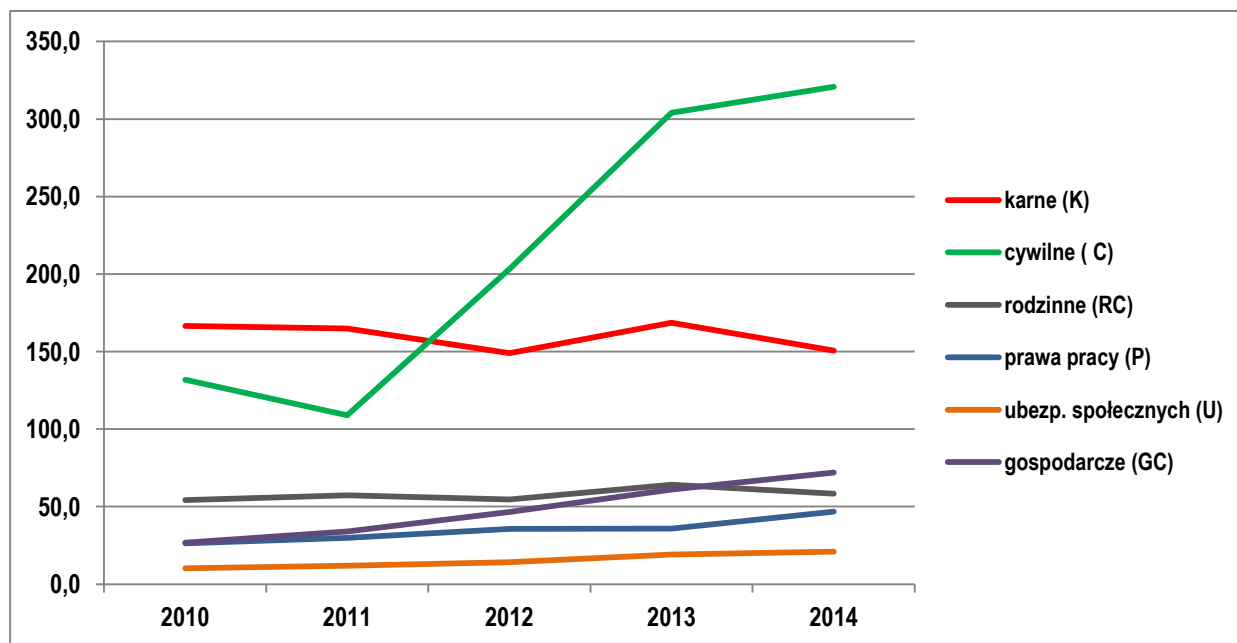

Prezentowany w tym punkcie wskaźnik jest analogiczny do poprzedniego, z tym, że badane są sprawy, które uprawomocniły się po okresie 3 lat od momentu pierwotnego wpływu do systemu sądownictwa (w odniesieniu do wszystkich uprawomocnionych w danym roku).

W latach 2010 - 2011 widoczny jest znaczny spadek udziału tych spraw w liczbie ogólnej, natomiast w latach 2012 – 2014 tendencja ta została zahamowana i odnotowuje się negatywne zjawisko stabilizacji, a dla niektórych kategorii nawet wzrostu w tym zakresie.

VII. **POZOSTAŁOŚCI SPRAW** w sądach rejonowych w głównych repertoriach
(w tys.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2010	2014/2013
	liczby bezwzględne					wskaźniki dynamiki	
karne (K)	166,5	164,9	149,0	168,6	150,5	90,4	89,3
cywilne (C)	131,9	108,8	203,3	304,1	320,7	243,1	105,5
rodzinne (RC)	54,2	57,3	54,7	64,1	58,4	107,8	91,1
prawa pracy (P)	26,4	29,8	35,7	35,9	46,8	177,3	130,5
ubezp. społecznych (U)	10,3	11,9	14,2	19,2	20,9	203,6	109,2
gospodarcze (GC)	26,7	34,0	46,6	60,9	72,0	270,2	118,2

Pozostałość spraw w sądach jest ściśle skorelowana z wpływem i załatwialnością spraw oraz oczywiście z wolumenem spraw pozostających do załatwienia z lat poprzednich. W badanym pięcioleciu zauważyć można **znaczący wzrost spraw pozostałych do załatwienia we wszystkich kategoriach spraw, z wyjątkiem spraw karnych.**

Największy wzrost z 26,7 tys. spraw w roku 2010 do 72,0 tys. spraw w roku 2014 czyli o 170,2%) odnotowano w sprawach gospodarczych.

Znaczący wzrost pozostałości odnotowano również w sprawach cywilnych – w badanym okresie o 143,1%, co przy stosunkowo dużym wolumenie tego rodzaju spraw spowodowało wzrost spraw niezadowolonych o 188,8 tys. spraw.